

TAXACE KOGNITIVNÍCH ÚKOLŮ

R. Šrámek

Došlo: 15. prosince 2005

Abstract

ŠRÁMEK, R.: *Enumerative of cognitive tasks*. Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun., 2006, LIV, No. 3, pp. 115–128

Treatise has condicio-centric character. Knowledge about cognitive targets of teaching into formulations of cognitive tasks of teaching is applied in this treatise. 152 tasks into teaching of university subject „PEDAGOGY“ are presented in this treatise. Processes (recommended by Ms. D. Tollinger) have been used during compilation of file in years 2002–2005.

formulation of cognitive tasks, taxonomy of cognitive tasks, taxation of cognitive tasks

Také ve vysokoškolské výuce (ve všech jejích fázích, tj. v motivační, expoziční, fixační a klasifikační fázi) se v prezenčních i mimoprezenčních formách studia (při součinnostech vyučujících a vyučovaných) nepřetržitě používá (v tuzemsku i zahraničí) bezpočet didaktických úkolů jako poznávacích a přetvářecích obtíží (teoretického i empirického rázu), které musí, mají či mohou vyučovaní vyřešit (zvládnout, překonat), aby byli ve výuce úspěšní. Tyto didaktické úkoly jsou trojího, resp. dvojího druhu. Poznatkově vědomostní a mentálně dovednostní (kognitivního druhu) a motoricky dovednostní (konativního druhu). Vysokoškolští vyučující (interní i externí) přitom didaktické úkoly používají více nebo méně důsledně taxonomicky uspořádané (odstupňované podle míry jejich obtížnosti řešení pro vyučované), tj. taxacemi více nebo méně ošetřené (didaktickými deskripcemi vybavené či nevybavené).

Zkušenosti z jednoho tisíciletí existující vysokoškolské výuky (od roku 1058, kdy byla zahájena výuka na univerzitě v Bologni jako první vysoké škole vůbec) je možno generalizovat i tak, že v této výuce se nepřetržitě uplatňují (opět v tuzemsku a zahraničí) buď více pedeucentrické nebo více pedocentrické postupy či buď více voluntocentrické nebo technocentrické postupy. První akcentují až přeceňují role subjektů výuky (vyučujících), druhé role objektů výuky (vyučovaných), třetí funkce cílů výuky (např. kompetencí v kurikulích výuky) a čtvrté funkce prostředků

výuky (např. prezentací v názornostech výuky). Harmoničtější pojaté postupy jsou ovšem ty postupy, které nejsou příliš a často vyhraněné a mají znaky komplementarity, bipolarity. K takovým postupům náleží mj. kondiciocentrické postupy snoubící teorii didaktických cílů výuky s empirií (praxí) didaktických úkolů výuky, aplikující poznatky o kognitivních cílech výuky do formulací kognitivních úkolů výuky.

Autor pojednání již několikrát referoval o teoriích didaktických cílů výuky a o jejich rámci v podobě pedagogické teleologie. Např. v [1989], [1993], [1999b], [2000a] a [2000b]. Zde proto v přímé návaznosti na již dříve uvedené aplikuje taxonomii kognitivních cílů výuky, resp. taxaci těchto cílů v jím vytvořeném souboru kognitivních úkolů k výuce vysokoškolského předmětu PEDAGOGIKA. Používá při tom taxonomii Tollingerové, v níž se pracuje s dvaceti sedmi stupni obtížnosti didaktických úkolů v rozsahu od nejnižší obtížnosti (taxonomické úrovně TÚ 1.1) až po nejvyšší obtížnost (taxonomické úrovně TÚ 5.5) [Šrámek, 1999a] a [Šrámek, 2001]. Při taxaci kognitivních úkolů pamatuje i na stanovení jejich dominance a variability (více v kapitole Diskuse). Ze dvou možných taxací kognitivních úkolů (taxace »předem«, a priori a taxace »potom«, post festum, a posteriori) nejprve používá taxaci apriorního druhu (v kapitole Metodika) a pak taxaci aposteriorního druhu (v kapitole Diskuse).

METODIKA

Cíl

Postupným ověřováním při práci s vyučovanými (studenty prezenční formy studia a studujícími kombinované formy studia) vytvořit soubor přibližně sto

padesáti kognitivních úkolů do předmětu PEDAGOGIKA, vyučovaného v podobě dvanácti částí při přípravě středoškolských učitelů odborných předmětů s tím, že pro vytvořený soubor budou charakteristické tyto záměrně určené znaky:

1. deskriptivní znak apriorní taxace z pěti taxonomických úrovní úkolů budou v souboru zastoupeny všechny úrovně (taxonomické úrovně TÚ 1 až TÚ 5);
2. deskriptivní znak apriorní taxace přibližně dvě třetiny úkolů budou úkoly s jednou didaktickou obtíží (taxonomickou úrovní TÚ);
3. deskriptivní znak apriorní taxace přibližně jedna třetina úkolů budou úkoly se dvěma a třemi didaktickými obtížemi (taxonomickými úrovněmi TÚ);
4. deskriptivní znak apriorní taxace přibližně jedna pětina bude dominantních úkolů, přičemž dominance bude zacílená na úroveň »hodnocení a posuzování« (na taxonomickou úroveň TÚ 3.6);
5. deskriptivní znak apriorní taxace z dvaceti sedmi stupňů obtížnosti úkolů budou v souboru zastoupeny přibližně tři čtvrtiny úkolů (variabilita úkolů bude cca 0,75).

Prostředky

Vytvoření souboru úkolů je provedeno taxonomií a taxací podle [Tollingerová, 1969/1970 a 1970/1971], což je modifikace postupů Blooma z roku 1956, které jsou v roce 2001 dále modifikovány Andersonem a Krathwohlem [Byčkovský a Kotásek, 2004], [Hudecová, 2004] a [Průcha, 2005]. Většina úkolů v souboru

záměrně není konativního druhu, případně nějakého dalšího druhu (např. afektivního druhu). Kdyby tomu tak mělo být, vytvoření souboru úkolů by muselo být provedeno jinými než uvedenými postupy, např. jen s oporou o [Melezinek, 1994].

K vytvoření souboru úkolů posloužila tato sedmadvacetistupňová taxonomie obtížnosti kognitivních úkolů:

Taxonomická úroveň (TÚ 1.1 až TÚ 5.5)			Konkrétní činnost při plnění úkolu	Příklad zadání úkolu (v podobě cílového výkonu studujícího)
úroveň pouhého zopakování zapamatovaného	1.1	1.	rozpomenutí, vybavení zapamatovaného, znovupoznání apod.	Popiš, co jsi četl ...Popiš, co jsi slyšel ...Popiš, co jsi viděl ... Vybav si a řekni ...Vzpomeň si a řekni ...
	1.2	2.	opakování čísel, faktů, pojmů apod.	Opakuj sled ...Pověz, kolik procent má ...Řekni, jak zní vzorec ...Zopakuj pořadí ...Zopakuj součásti ...
	1.3	3.	opakování definic, norem, pravidel apod.	Definuj pojem ...Řekni definici ...Řekni doslova ...Řekni, jak zní ...Řekni přesně (bezchybně) ...
	1.4	4.	opakování rozsáhlejších celků (básní, citátů aj. textů)	Cituj názor ...Reprodukovat text ...Zarecituj část básně ...Zopakuj citát ...Zopakuj názor ...
úroveň důkladného pochopení jednoduššího poznávaného	2.1	5.	zjišťování faktů (počítání, měření, vážení apod.)	Urči hmotnost... Urči velikost... Vypočítej... Změř...Zvaž...
	2.2	6.	popisování faktů (sepisování, vyčíslování, vyjmenovávání apod.)	Sepiš názory na ...Sepiš výpovědi o ...Vyčísli zastoupení faktů o ...Vyjmenuj ...Udělej soupis výpovědí o ...

	2.3	7.	popisování činností a procesů (sepisování, vyčíslování, vyjmenovávání apod.)	Sepiš fáze ...Sepiš postupy ...Vyčísli efekty činností ...Vyjmenuj činnosti ...Udělej soupis procesů ...
	2.4	8.	rozebírání a skládání	Rozeber ...Sestav ...Slož ...Udělej rozbor ...Urči z čeho se skládá ...
	2.5	9.	porovnávání a rozlišování	Porovnej toto s ...Porovnej tuto část s ...Rozliš ...Srovnej a pak řekni ...Srovnej a pak uveď ...
	2.6	10.	kategorizování a klasifikování (třídění) kategorizování a klasifikování (třídění)	Najdi hledisko, podle kterého ...Rozděl postup na ...Rozděl přípravu na ...Rozděl výsledek na ...Roztříd' ... Najdi hledisko, podle kterého ...Rozděl postup na ...Rozděl přípravu na ...Rozděl výsledek na ...Roztříd' ...
	2.7	11.	zjišťování vztahů mezi jevy (např. příčinami a následky jevů) nebo mezi fakty (např. pravdivostí a nepravdivostí faktů)	Řekni, co je příčinou ...Řekni, co se stane, když ...Řekni, jaký je postup ...Řekni, jaký vliv má ...Řekni, jakým způsobem ...Řekni, k čemu slouží ...Řekni, proč ...Urči, čím se liší ...Urči, čím se shoduje ...Urči podmínky ...Urči podněty ...Urči příčinu ...Urči následek ...Vysvětli, co je příčinou ...Vysvětli, jakou funkci má ...Vysvětli, jaký vliv má ...Vysvětli, jakým způsobem ...Vysvětli, k čemu ...Zjisti, co se stane, když ...Zdůvodni, proč ...
	2.8	12.	abstrahování a konkretizování, specifikování a zobecňování	Abstrahuj a ...Bud' konkrétní a ...Konkretizuj ...Specifikuj ...Zobecni ...
	2.9	13.	řešení jednodušších příkladů s neznámými veličinami	Napomoz vyřešit tento problém ...Vyřeš tento problém ...Vyřeš tento příklad ...Vyřeš tento úkol ...Vyřeš tuto situaci ...
úroveň důkladného pochopení složitějšího poznávaného	3.1	14.	překládání z jazyka čísel do jazyka slov a naopak; překládání z jazyka mateřského do jazyka českého a naopak; překládání z jazyka obrazů do jazyka slov a naopak;	Napiš vzorec vztahu, který je rozsáhle popsán ...Přečti slovy tento vzorec ...Udělej schematický náčrt řečeného o ...Vysvětli toto schéma k ...Přelož cizí slovo ...Přelož české slovo ...
	3.2	15.	vykládání, vysvětlování, zdůvodňování apod. smyslu a významu	Vysvětli smysl (význam) ...Zdůvodni smysl (význam) ...
	3.3	16.	vyvozování	Vyvod' ...
	3.4	17.	odvozování	Odvod' ...
	3.5	18.	dokazování a ověřování	Dokaž, že ...Předlož důkaz k ...Ověř správnost tvrzení, že ...Urči, je-li správné, když ...Urči za pomoci těchto údajů, že ...
	3.6	19.	hodnocení a posuzování	Posud' ...Shrň ...Udělej závěr ...Uzavři ...Zhodnot' ...

úroveň účelného sdělování poznatého (včetně vypovídání o vlastních činnostech)	4.1	20.	vyhotovení (vypracování) obsahu, přehledu, výtahu apod.	Vyhotov konspekt ...Vyhotov obsah ...Vyhotov přehled ...Vyhotov teze ...Vyhotov výtah ...
	4.2	21.	vyhotovení (vypracování) pojednání, referátu, zprávy apod.	Vypracuj pojednání ...Vypracuj referát ... Vypracuj zprávu
	4.3	22.	vyhotovení (vypracování) diplomové práce, učebního textu, užitečného projektu apod.	Vytvoř obsáhlejší písemnou práci ...Vytvoř užitečný projekt ...
úroveň prospěšného produkování nového (tvůrčího myšlení)	5.1	23.	aplikování do praxe	Domysli dopad návrhu do praxe ...Vymysli praktický příklad ...Zjisti, které myšlenky jsou nejpodněnější pro praxi ...
	5.2	24.	řešení problémových situací a úloh	Navrhni nosný problém ke zkoumání ...Navrhni fáze řešení problému ...
	5.3	25.	formulování cílů, kladení otázek, zadávání úkolů	Naformuluj přiměřené cíle ...Sestav soubor otázek ... Vytvoř vlastní zadání úkolů ...
	5.4	26.	objevování a vynalézání na základě empirického poznání	Načrtni schéma tvého možného postupu při objevování (vynalézání) vycházejícího z empirie ...
	5.5	27.	objevování a vynalézání na základě teoretického poznání	Načrtni schéma tvého možného postupu při objevování (vynalézání) vycházejícího z teorie ...

VÝSLEDKY

Od září 2002 do září 2005 se při práci se studenty a studujícími postupným ověřováním několika variant souboru úkolů dospělo k tvaru zde předloženému. Ten obsahuje sto padesát úkolů poznatkově vědomostního rázu (část A) a dva úkoly mentálně dovednostního rázu (část B). Každý úkol v souboru je přitom autorem pojednání zařazen do té které taxonomické úrovně (TÚ) podle [Tollingerová, 1969/1970 a 1970/1971].

Část A) Úkoly poznatkově vědomostního rázu

Filozofie výchovy

1. V rámci pojednávání o pojetí filosofie řekni (napiš) několik definic filozofie i filozofie výchovy a následně porovnej několik filozofických proudů (směrů) vázaných jak k filozofii, tak i k filosofii výchovy.
TÚ 1.3 a 2.5
2. V rámci poznávání pojetí člověka jsi se seznámil(a) s více než deseti náhledy na člověka. Například v publikacích S. Kučerové. Pro-

to podrobně posuď nejméně tři jí uvedená pojetí člověka a aplikuj je do práce středoškolského učitele odborných předmětů.

TÚ 3.6 a 5.1

3. V rámci rozkrývání vývoje člověka rozliš oba druhy vývoje člověka a tyto co nejpodrobněji charakterizuj.

TÚ 2.5 a 2.3

4. Roztříd všech dvacet období ontogeneze člověka v návaznostech na jeho fylogenezi.

TÚ 2.6

5. Rozeber názor A. M. R. de Saint-Exupéryho na člověka (jeho definici člověka), pocházející z doby před druhou světovou válkou.

TÚ 2.4

6. Uveď příklady učitelských činností typu naivního optimismu, s kterými jsi se setkal (a) na základní, pak střední a nakonec na vysoké škole.

TÚ 2.3

7. Uveď příklady učitelských činností typu realistického optimismu, s kterými jsi se setkal (a) na základní, pak na střední a nakonec na vysoké škole.
TÚ 2.3
8. Uveď příklady učitelských činností typu skeptického pesimismu, s kterými jsi se setkal(a) na základní, pak na střední a nakonec na vysoké škole.
TÚ 2.3
9. Aplikuj do práce středoškolského učitele odborných předmětů poznatky z teorie definic (definování).
TÚ 5.1
10. Uveď aspoň pět příkladů užití sofistiky v práci středoškolského učitele odborných předmětů.
TÚ 2.3
- SMYSLU SLOVA i VÝCHOVA V ÚZKÉM SMYSLU SLOVA.
TÚ 1.3
18. Naformuluj pravidlo, v němž postihneš sílu výchovy ve vývoji člověka. Pak toto pravidlo vyjádři schematickým náčrtem.
TÚ 5.3 a 3.1
19. Z dvaceti současných názorů českých pedagogů na výchovu si vyber jeden, s kterým souhlasíš, vysvětli jeho smysl a zdůvodni, proč tomu tak je.
TÚ 3.2 a 2.7
20. Z dvaceti současných názorů českých pedagogů na výchovu si vyber jeden, s kterým nesouhlasíš, vysvětli jeho smysl a zdůvodni, proč tomu tak je.
TÚ 3.2 a 2.7

Sociologie výchovy

11. Několika způsoby definuj termíny PEDAGOGISMUS i SOCIOLOGISMUS a následně vyjmenuj všech pět hlavních okruhů obsahu sociologie výchovy.
TÚ 1.3 a 2.2
12. Řekni (napiš) několik definic termínů SOCIOLOGIE i SOCIOLOGIE VÝCHOVY a následně porovnej všechny tři (čtyři) paradigmata vázaná jak k sociologii, tak i sociologii výchovy.
TÚ 1.3 a 2.5
13. Řekni (napiš) vždy několik definic termínů KULTURA, KULTURACE, ENKULTURACE, SOCIALIZACE, HODNOTA i NORMA a následně zhodnot souvislosti mezi výše uvedenými termíny.
TÚ 1.3 a 3.6
21. Pojetí výchovy lze vyjádřit i jedním slovem. Například VÝCHOVA jako ADAPTACE, VÝCHOVA jako BOJ a VÝCHOVA jako CTNOST. Řekni (napiš) vždy jedním slovem pět příkladů pojetí výchovy a následně zdůvodni jejich smysl (význam).
TÚ 1.3 a 3.2
22. Při poznávání tématu VÝCHOVA jsi se seznámil(a) nejméně s dvaceti současnými názory českých pedagogů na výchovu. Vyjmenuj aspoň deset znaků výchovy, které se v těchto názorech vyskytují.
TÚ 2.2
23. Co nejuplnějším schematickým náčrtem vyjádři souvislosti mezi vrozeným a získaným a pak mezi získaným vůbec a získaným výchovou (edukací).
TÚ 3.1

Pedagogická systematologie

14. Vysvětli, co je posláním výchovy.
TÚ 2.7
15. Rozliš případy užití slova VÝCHOVA.
TÚ 2.5
16. Rozeber názor M. Cipra (z roku 1984) na význam výchovy.
TÚ 2.4
17. Definuj termíny VÝCHOVA V ŠIROKÉM
TÚ 3.1
24. Vyjmenuj všech sedm možných případů učení (tebeučení a sebeučení) a dej je do souvislosti s podmíněně reflexními činnostmi člověka.
TÚ 2.2 a 3.5
25. Co nejuplnějším schematickým náčrtem vyjádři vztahy mezi součástmi vstupů, postupů a výstupů výchovy (edukace, tj. vychovávání a vzdělávání).
TÚ 3.1
26. Co nejuplnějším schematickým náčrtem vyjádři vztahy mezi aktivačně motivačními vlastnostmi člověka a výchovou (edukací) člověka.
TÚ 3.1

27. Co nejuplnějším schematickým náčrtem vyjádří vztahy mezi vztahově postojovými vlastnostmi člověka a výchovou (edukací) člověka.
TÚ 3.1
28. Co nejvýstižnějším schematickým náčrtem vyjádří vztahy mezi výkonovými vlastnostmi člověka a výchovou (edukací) člověka.
TÚ 3.1
29. Co nejvýstižnějším schematickým náčrtem vyjádří vztahy mezi seberegulačními vlastnostmi člověka a výchovou (edukací) člověka.
TÚ 3.1
30. Co nejvýstižnějším schematickým náčrtem vyjádří vztahy mezi dynamickými (temperamentovými) vlastnostmi člověka a výchovou (edukací) člověka.
TÚ 3.1
31. Rozeber názor na zákony výchovy uvedený ve *Stručném slovníku paedagogickém* (z roku 1897).
TÚ 2.4
32. Na příkladu vysvětli, co vyjadřuje a odráží princip (zákon) jednoty mimovýchovných vlivů a výchovných vlivů ve vývoji člověka.
TÚ 3.2
33. Na příkladu vysvětli, co vyjadřuje a odráží princip (zákon) jednoty mimoškolních výchovných vlivů a školských výchovných vlivů při výchově člověka.
TÚ 3.2
34. Na příkladu vysvětli, co vyjadřuje a odráží princip (zákon) jednoty tebevýchovných vlivů a sebevýchovných vlivů při výchově člověka.
TÚ 3.2
35. Na příkladu vysvětli, co vyjadřuje a odráží princip (zákon) jednoty spoluvýchovných vlivů a samovýchovných vlivů při výchově člověka.
TÚ 3.2
36. Na příkladu vysvětli, co vyjadřuje a odráží princip (zákon) jednoty vychovávání prostřednictvím vzdělávání a vzdělávání prostřednictvím vychovávání při výchově člověka.
TÚ 3.2
37. Udělej schematický náčrt, v němž vyjádříš souvislosti mezi všemi pěti principy (zákony) jednoty výchovných vlivů ve vývoji člověka.
TÚ 3.1
38. Vyjmenuj bezchybně všech šest dvojic cílů výchovy (edukace, tj. vychovávání a vzdělávání).
TÚ 2.2
39. Aplikuj do praxe středoškolského učitele všech dvanáct cílů výchovy (edukace, tj. vychovávání a vzdělávání).
TÚ 5.1
40. Najdi hledisko (hlediska), podle kterého (kterých) je možno více než šedesát výchov (složek výchovy) zařadit do několika skupin.
TÚ 2.6
41. Při poznávání tématu VÝCHOVA jsi se seznámil(a) nejméně s dvanácti postupy žáka a nejméně dvanácti postupy učitele při diskusi na střední škole. Konkretizuj šest postupů žáka a k nim se vztahujících šest postupů učitele.
TÚ 2.8
42. Rozeber názor F. Singuleho (z roku 1992) na příčiny tehdejší krize výchovy.
TÚ 2.4
43. Při poznávání tématu VÝCHOVA se setkáváš s názory nejméně čtyřiceti českých pedagogů. Udělej závěr v tom smyslu, kterých deset tě přitom nejvíc ovlivňuje a proč tomu tak je.
TÚ 3.6
44. Vysvětli, co je posláním školy.
TÚ 2.7
45. Z deseti současných názorů českých pedagogů na školu si vyber jeden, s kterým souhlasíš a vysvětli jeho smysl.
TÚ 3.2
46. Z deseti současných názorů českých pedagogů na školu si vyber jeden, s kterým nesouhlasíš a zdůvodni, proč tomu tak je.
TÚ 2.7
47. Při poznávání tématu ŠKOLA jsi se seznámil(a) s deseti současnými názory českých pedagogů na školu. Vyjmenuj aspoň pět znaků školy, které se v těchto názorech vyskytují.
TÚ 2.2
48. Při poznávání tématu ŠKOLA jsi se seznámil(a) s názory nejméně dvaceti českých pedagogů. Udělej závěr v tom smyslu, kterých pět tě přitom nejvíc ovlivňuje a proč tomu tak je.
TÚ 3.6

49. Vysvětli, co je posláním pedagogiky.
TÚ 2.7
50. Vyjmenuj obě pedagogiky antropocentrické a obě pedagogiky mimoantropocentrické (kondiciocentrické) a zaujmi k nim stanovisko.
TÚ 2.2 a 3.6
51. Definuj termíny AGOGIKA V ŠIROKÉM SMYSLU SLOVA a AGOGIKA V ÚZKÉM SMYSLU SLOVA a zaujmi stanovisko k definovanému.
TÚ 1.3 a 3.6
52. Z třiceti současných názorů českých pedagogů na pedagogiku (agogiku) si vyber dva, s kterými souhlasíš a vysvětli jejich smysl.
TÚ 3.2
53. Z třiceti současných názorů českých pedagogů na pedagogiku si vyber dva, s kterými nesouhlasíš a zdůvodni, proč tomu tak je.
TÚ 2.7
54. Při poznávání tématu PEDAGOGIKA jsi se seznámil(a) s nejméně třiceti současnými názory českých pedagogů na tuto vědu (agogiku). Vyjmenuj aspoň deset znaků pedagogiky (agogiky), které se v těchto názorech vyskytují.
TÚ 2.2
55. Vyjmenuj hlavní okruhy obsahu obecné pedagogiky a vysvětli její význam.
TÚ 2.2 a 3.2
56. Vyjmenuj hlavní okruhy obsahu pedagogiky historiografické a vysvětli její význam.
TÚ 2.2 a 3.2
57. Vyjmenuj hlavní okruhy obsahu pedagogiky geografické a vysvětli její význam.
TÚ 2.2 a 3.2
58. Vyjmenuj hlavní okruhy obsahu teorie výchovávání a vysvětli její význam.
TÚ 2.2 a 3.2
59. Vyjmenuj hlavní okruhy obsahu teorie vzdělávání (didaktiky) a vysvětli její význam.
TÚ 2.2 a 3.2
60. Při poznávání tématu PEDAGOGIKA jsi se seznámil(a) s dvaceti pěti pedagogickými vědami (disciplínami, obory apod.), které se často zařazují do skupiny aplikovaných pedagogických věd. Vyjmenuj převážnou část z nich a vysvětli jejich význam.
TÚ 2.2 a 3.2
61. Při poznávání tématu PEDAGOGIKA jsi se seznámil(a) s třiceti pedagogickými vědami (disciplínami, obory apod), které se často zařazují do skupiny hraničních pedagogických věd. Vyjmenuj převážnou část z nich, vysvětli jejich význam a nezapomeň přitom na inženýrskou pedagogiku.
TÚ 2.2 a 3.2
62. Při poznávání tématu PEDAGOGIKA jsi se seznámil(a) s patnácti pedagogickými směry (proudy). Vyjmenuj převážnou část z nich a vysvětli jejich podstatu.
TÚ 2.2 a 2.7
63. Při poznávání tématu PEDAGOGIKA jsi se seznámil(a) s názory nejméně třiceti českých pedagogů. Udělej závěr v tom smyslu, kterých deset tě přitom nejvíc ovlivňuje a proč tomu tak je.
TÚ 3.6
- Pedagogická metodologie**
64. Rozeber názor F.A.W. Diesterwega (1790–1866) na hledání pravdy učitelem a jeho žáky při zvládnutí obsahů věd ve vyučování.
TÚ 2.4
65. Udělej rozbor názoru na pedagogiku, který je obsažen ve *Stručném slovníku paedagogickém* (z roku 1897).
TÚ 2.4
66. Rozeber názor J. Průchy (z roku 1997) na to, co „je být normální vědou“.
TÚ 2.4
67. Rozeber názor M. Hladílka (z roku 1997) na to, co je to věda.
TÚ 2.4
68. Rozeber názor M. Hladílka (z roku 1997) na techniky (metody) pedagogického výzkumu.
TÚ 2.4
69. Udělej schematický náčrt, v němž budou znázorněny vztahy mezi praxí na straně jedné, empirií i teorií na straně druhé a objeováním i vynalézáním na straně třetí.
TÚ 3.1

70. Také úroveň pedagogiky souvisí s vědeckotechnickým a vědeckokulturním pokrokem, tudíž i s tím, co se označuje termínem CYKLUS POKROKU. Proto tento termín definuj několika typy definic.
TÚ 1.3
71. Vyber si jednu techniku (metodu) získávání faktů a tu podrobně charakterizuj ve sledu činností.
TÚ 2.3 a 2.6
72. Vyber si jednu techniku (metodu) zpracování faktů a tu podrobně charakterizuj ve sledu činností.
TÚ 2.3 a 2.6
73. Aplikuj poznatky z pedagogické metodologie aspoň do dvou variant koncepce diplomové práce, respektive závěrečné písemné práce.
TÚ 5.1
- Pedagogická historiografie**
74. Při poznávání tématu PEDAGOGIKA jsi se seznámil(a) s padesáti klíčovými událostmi v oblasti výchovy, školy a pedagogiky v uplynulých 5 000 letech. Řekni nejprve svými slovy jejich základní obsah a pak vysvětli význam deseti z nich.
TÚ 1.4 a 3.2
75. Zhodnot' souvislosti života a díla J. Deweye (1859–1952).
TÚ 3.6
76. Zhodnot' souvislosti odkazu J. Deweye.
TÚ 3.6
77. Zhodnot' souvislosti života a díla J. F. Herbarta (1776–1841).
TÚ 3.6
78. Zhodnot' souvislosti odkazu J. F. Herbarta.
TÚ 3.6
79. Zhodnot' souvislosti života a díla G. A. Lindnera (1828–1887).
TÚ 3.6
80. Zhodnot' souvislosti odkazu G. A. Lindnera.
TÚ 3.6
81. Zhodnot' souvislosti života, díla a odkazu A. S. Makarenka (1888–1939).
TÚ 3.6
82. Přednes (předlož) komentář k publikaci A. S. Makarenka *Metodika organizace výchovného procesu* (z roku 1936).
TÚ 4.1
83. *Metodika organizace výchovného procesu* [Makarenko, 1936] v osmé kapitole pojednává o funkci kázně a režimu ve výchovné organizaci (škole, školském zařízení apod.). Řekni nejprve svými slovy její základní obsah a pak ji aplikuj do podmínek současné střední školy.
TÚ 1.4 a 5.1
84. *Metodika organizace výchovného procesu* [Makarenko, 1936] v deváté kapitole pojednává o funkci trestu a nátlaku ve výchovné organizaci (škole, školském zařízení apod.). Řekni nejprve svými slovy její základní obsah a pak ji aplikuj do podmínek současné střední školy.
TÚ 1.4 a 5.1
85. Zhodnot' souvislosti života, díla a odkazu J. Á. Komenského (1592–1670).
TÚ 3.6
86. Přednes (předlož) komentář k publikaci J. Á. Komenského *Analytická didaktika* (z roku 1646).
TÚ 4.1
87. *Analytická didaktika* [Komenský, 1646] pojednává o téměř sto devadesáti didaktických zásadách (pravidlech). Při poznávání tématu PEDAGOGIKA jsi se seznámil(a) s asi čtvrtinou z nich (viz I–LIV). Řekni nejprve svými slovy jejich základní obsah a pak vysvětli funkci deseti vybraných zásad (pravidel).
TÚ 1.4 a 2.7
88. Seznam se s některým knižně vydaným dílem J. Á. Komenského a toto dílo podrobně zhodnot', respektive přednes (předlož) k němu komentář.
TÚ 3.6 a 4.1
- Pedagogická geografie**
89. Přednes (předlož) komentář k *Úmluvě o právech dítěte* (z roku 1989).
TÚ 4.1
90. *Úmluva o právech dítěte* (z roku 1989) obsahuje více než padesát článků (částí). Při poznávání tématu VÝCHOVA jsi se seznámil(a) s asi polovinou z nich. Řekni nejprve svými slovy jejich základní obsah a pak vysvětli funkci pěti vybraných článků (částí).
TÚ 1.4 a 2.7

91. Přednes (předlož) komentář k Světovému programu opatření pro mládež do roku 2000 a dále (z roku 1995).
TÚ 4.1
92. Světový program opatření pro mládež do roku 2000 a dále (z roku 1995) obsahuje více než sto čtyřicet článků (částí). Při poznávání tématu VÝCHOVA jsi se seznámil(a) s asi čtyřiceti z nich. Řekni nejprve svými slovy jejich základní obsah a pak vysvětli funkci pěti vybraných článků (částí).
TÚ 1.4 a 2.7
93. Přednes (předlož) komentář k Chartě učitelů (z roku 1966).
TÚ 4.1
94. Charta učitelů (z roku 1966) obsahuje téměř sto padesát odstavců (částí). Při poznávání tématu VÝCHOVA jsi se seznámil(a) s asi polovinou z nich. Řekni nejprve svými slovy jejich základní obsah a pak vysvětli funkci pěti vybraných odstavců (částí).
TÚ 1.4 a 2.7
95. Přednes (předlož) komentář k Chartě učitelů (z roku 1996).
TÚ 4.1
96. Charta učitelů (z roku 1996) obsahuje zejména devět doporučení (částí). Při poznávání tématu VÝCHOVA jsi se seznámil(a) s pěti z nich. Řekni nejprve svými slovy jejich základní obsah a pak vysvětli jejich funkci.
TÚ 1.4 a 2.7
97. Zdůvodni, proč učitelství může být pokládáno jen za semiprofesi (poloprofesi). Vyjmenuj znaky, které musí obsahovat profese v plném smyslu slova.
TÚ 3.2 a 1.1
98. Aplikuj do situace ČR strukturace vzdělávání podle vybraných norem UNESCO.
TÚ 5.1
99. Popiš, jak v cizině funguje integrovaná základní škola a otevřená základní škola a sděl k tomu své stanovisko.
TÚ 2.3 a 3.6
100. Popiš, jak v cizině funguje konkrétní tebou vybraná střední škola a sděl k tomu své stanovisko.
TÚ 2.3 a 3.6
101. Popiš, jak v cizině funguje vyšší střední škola a nižší vysoká škola a sděl k tomu své stanovisko.
TÚ 2.3 a 3.6
102. Popiš, jak v cizině funguje distanční vzdělávání dospělých osob a sděl k tomu své stanovisko.
TÚ 2.3 a 3.6
103. Popiš, jak v cizině funguje fakultativní a obligatorní vzdělávání pedagogických pracovníků a sděl k tomu své stanovisko.
TÚ 2.3 a 3.6
- Teorie vychovávání**
104. Řekni, co společného a rozdílného charakterizuje aspoň pět tebou vybraných útvarů (societ) středoškolské mládeže.
TÚ 2.4 a 2.5
105. Vyjmenuj etapy vývoje třídního kolektivu a aplikuj je do své práce středoškolského učitele odborných předmětů.
TÚ 2.3 a 5.1
106. Roztříd' metody vychovávání jedince (středoškoláka) i metody vychovávání kolektivu (středoškolské třídy) a aplikuj je do práce středoškolského učitele odborných předmětů.
TÚ 2.6 a 5.1
107. Vyjmenuj nejméně tři metody (techniky) diagnostikování třídního kolektivu a vyhotov projekt aspoň jedné z nich k použití v práci středoškolského učitele odborných předmětů.
TÚ 1.1 a 4.3
108. Při poznávání pedagogiky se seznamuješ s patnácti podobami nesprávné (nevhodné) rodinné výchovy. Zaujmi stanovisko k nejméně polovině z nich.
TÚ 3.6
- Teorie vzdělávání**
109. Najdi aspoň tři hlediska k roztrídění principů (pravidel) výuky, to znamená didaktických principů (pravidel).
TÚ 2.5 a 2.6
110. Výstižným schematickým náčrtem vyjádři vztahy mezi všemi styly (typy, koncepcemi) výuky.
TÚ 3.1
111. Zhodnot' jednotlivé styly (typy, koncepce) výuky, o nichž pojednávají téměř všechny texty z teorie vzdělávání (výuky, vyučování apod.),

- včetně textů z inženýrské pedagogiky, respektive inženýrské didaktiky.
TÚ 3.6
112. Vyjmenuj všechny fáze (etapy, články) výuky a vytvoř aspoň tři písemné přípravy na výuku s různými sledy těchto fází.
TÚ 2.3
113. Definuj termíny ZÁKLADNÍ UČIVO, DOPLŇUJÍCÍ UČIVO, ROZŠÍŘUJÍCÍ UČIVO a PROHLUBUJÍCÍ UČIVO. Zaujmi stanovisko k těmto učivům (obsahům výuky) a do tohoto stanoviska zahrň i znalosti z oblasti teorie knižních učebních pomůcek (studijních opor).
TÚ 1.3, 3.6 a 2.9
114. Posud' didaktickou hodnotu monologických metod výuky.
TÚ 3.6
115. Posud' didaktickou hodnotu dialogických metod výuky.
TÚ 3.6
116. Posud' didaktickou hodnotu klasických (tradičních, konvenčních) metod výuky.
TÚ 3.6
117. Posud' didaktickou hodnotu neklasických (netradičních, nekonvenčních) metod výuky.
TÚ 3.6
118. Definuj termíny OBJEKTIVNÍ HODNOCENÍ, SUBJEKTIVNÍ HODNOCENÍ, ARITMETICKÉ HODNOCENÍ a GEOMETRICKÉ HODNOCENÍ. Zaujmi stanovisko k těmto okruhům a do tohoto stanoviska zahrň i znalosti Gaussovy křivky.
TÚ 1.3, 3.6 a 3.1
119. Vyjádři výstižným grafem procenta zapamatovaného a zapomenutého učiva v průběhu jednoho měsíce od expozice učiva (obsahu výuky).
TÚ 3.1
120. Najdi aspoň tři hlediska k třídění forem výuky.
TÚ 2.5 a 2.6
121. Roztříd' učební pomůcky typu originály a zhodnot' jejich didaktické hodnoty.
TÚ 2.6 a 3.6
122. Roztříd' učební pomůcky typu kopie (napodobeniny) a zhodnot' jejich didaktická specifika.
TÚ 2.6 a 3.6
123. Roztříd' technická zařízení (didaktickou techniku) i ostatní hmotné prostředky (včetně účelových zařízení) a zhodnot' jejich didaktické hodnoty vzhledem k výsledkům a efektům výuky.
TÚ 2.6 a 3.6
- Speciální pedagogika**
124. Definuj pět základních termínů speciální pedagogiky a doplň je definicemi pěti základních termínů pedagogické systematologie.
TÚ 1.3 a 1.3
125. Bud' konkrétní při pojednávání o původech, druzích a stupních defektů.
TÚ 2.8
126. Rozeber názor J. Boroše (z roku 1977) na socializaci člověka a aplikuj do praxe vědomosti získané o fázích, stupních a postupech socializace defektních osob.
TÚ 2.4 a 5.1
127. Vypátrej shody a rozdíly mezi základními speciálně pedagogickými metodami terapeuticko-edukačního druhu.
TÚ 2.5
128. Posud' předpoklady vyrovnávání se defektního středoškoláka s defektem, respektive defektivitou, a to v porovnání s jedincem mladším i starším, než je on.
TÚ 3.6 a 2.5
- Andragogika a geragogika**
129. Posud' aspoň tři pojetí agogických věd.
TÚ 3.6
130. Roztříd' aspoň deset specifických vlastností dospělého a seniora, odlišných od specifických vlastností dítěte a mladistvého.
TÚ 2.6
- Sociální pedagogika**
131. Definuj aspoň pět sociálně pedagogických termínů a zhodnot' pojetí prosociální výchovy R.R. Olivara (z roku 1990).
TÚ 1.3 a 3.6
132. Roztříd' podle několika hledisek příčiny sociálně patologických jevů mládeže (dětí a mladistvých).
TÚ 2.6
133. Zhodnot' souvislosti mnohých projevů sociál-

ně patologických jevů mládeže (dětí a mladistvých).

TÚ 3.6

134. Aplikuj do podmínek střední odborné školy (středoškolského učitele odborných předmětů) obsah a formy prevence sociálně patologických jevů mladistvých.

TÚ 5.1

135. Zaujmi stanovisko k jednomu vybranému, v poslední době médii sledovanému sociálně patologickému jevu mládeže (dětí a mladistvých).

TÚ 3.6

Školský management

136. Přednes (předlož) komentář k právě platnému *Pracovnímu řádu*.

TÚ 4.1

137. Právě platný *Pracovní řád* obsahuje několik článků (částí). Při poznávání tématu ŠKOLA jsi se seznámil(a) s více než polovinou z nich. Řekni nejprve svými slovy jejich základní obsah a pak vysvětli funkci tří vybraných článků.

TÚ 1.4 a 2.7

138. Vysvětli smysl a význam *Zelené knihy* (z roku 1999).

TÚ 3.2

139. Přednes (předlož) komentář k *Bílé knize* (z roku 2001).

TÚ 4.1

140. *Bílá kniha* (z roku 2001) obsahuje čtyřicet dva opatření v podobě šesti linií a třiceti šesti cílů. Při poznávání tématu ŠKOLA jsi se seznámil(a) se všemi liniemi i cíli. Řekni nejprve svými slovy jejich základní obsah a pak vysvětli funkci aspoň třetiny opatření.

TÚ 1.4 a 2.7

141. *Bílá kniha* (z roku 2001) obsahuje sto padesát osm doporučení v podobě čtyř oblastí a sto padesáti čtyř úkolů. Při poznávání tématu ŠKOLA jsi se seznámil(a) se všemi oblastmi i úkoly. Řekni nejprve svými slovy jejich základní obsah a pak vysvětli funkci vybraných doporučení směřovaných do středního odborného vzdělávání.

TÚ 1.4 a 2.7

142. *Bílá kniha* (z roku 2001) obsahuje sto padesát osm doporučení v podobě čtyř oblastí a sto pade-

sáti čtyř úkolů. Při poznávání tématu ŠKOLA jsi se seznámil(a) se všemi oblastmi i úkoly. Řekni nejprve svými slovy jejich základní obsah a pak vysvětli funkci vybraných doporučení směřovaných mimo střední odborné vzdělávání.

TÚ 1.4 a 2.7

143. Konkretizuj všech jedenáct doporučení českému školství z OECD (z roku 1996).

TÚ 2.8

144. Konkretizuj to, co se označuje termínem ČTYŘI PILÍŘE EVROPSKÉHO ŠKOLSTVÍ do podmínek české školy.

TÚ 2.8

145. Posud' dopady nepříznivé demografické situace v České republice na české školství.

TÚ 3.6

146. Řekni (napiš) současné i předpokládané počty žáků základních i středních škol, studentů vysokých škol a pedagogických i nepedagogických pracovníků resortu MŠMT ČR.

TÚ 1.2

147. Najdi hledisko (hlediska), podle kterého (kterých) je možno inovativní školy v ČR i zahraničí zařadit do několika skupin.

TÚ 2.6

148. Posud' a aplikuj kurikulární politiku MŠMT ČR.

TÚ 3.6

149. Prokaž své tvořivé přístupy v oblasti hospitační činnosti.

TÚ 5.1

150. Prokaž své tvořivé přístupy v oblasti písemné přípravy na vyučování.

TÚ 5.1

Část B) Úkoly mentálně dovednostního rázu

Teorie vychovávání

151. Pojetí výchovy lze vyjádřit i jedním slovem. Například VÝCHOVA jako VÝZVA, VÝCHOVA jako ZÍSKÁVÁNÍ a VÝCHOVA jako ŽIVELNOST. Řekni (napiš) jedním slovem své pojetí výchovy a na základě toho následně vyhotov své osobní učitelské KRÉDO (pojetí učitelské práce).

TÚ 1.3 a 4.1

Teorie vzdělávání

152. Za použití středoškolské učebnice odborného

předmětu vytvoř soubor dvaceti úkolů se všemi jejich pěti taxonomickými úrovněmi, respektive proved TAXACI podle taxonomie [TOLLINGEROVÁ, 1970]. Následně řekni (napíš), jak jsi při tom postupoval.

TÚ 5.3 a 2.3

DISKUSE

Diskuse vyznívá ve tři následující konstatování.

Záměry v podobě taxace »předem« (sdělené v kapitole Metodika), zrealizované v průběhu tří roků (uvedené v kapitole Výsledky), vyúsťují v tuto podobu taxace »potom« (tabulku s poznámkami):

I: Aposteriorní taxace souboru vzdělávacích úkolů do předmětu PEDAGOGIKA

TÚ	Absolutní počet úkolů, resp. obtíží	Relativní počet úkolů resp. obtíží (v %)	Dominance úkolů, resp. obtíží	Variabilita úkolů, resp. obtíží
1.	29	13,61		
2.	85	39,91		chybí TÚ 2. 1
3.	73	34,28	TÚ 3. 6	chybí TÚ 3. 3 TÚ 3. 4
4.	11	5,16		chybí TÚ 4. 2
5.	15	7,04		chybí TÚ 5. 2 TÚ 5. 4 TÚ 5. 5
	213*)	100,00	**))	***)

Poznámky:

*) Počet úkolů s jednou didaktickou obtíží	93	(61,18 %)
Počet úkolů se dvěma didaktickými obtížemi	57	(37,50 %)
Počet úkolů se třemi didaktickými obtížemi	2	(1,32 %)
Počet obtíží celkem	213	(100,00 %)
Počet úkolů celkem	152	(100,00 %)
**) Dominance úkolů (TÚ 3.6)	39	(18,31 %)
***) Počet TÚ nabízených v taxonomii	27	(100,00 %)
Počet TÚ využitých v souboru	20	(74,07 %)
Variabilita úkolů	20:27	(0,74)

Všechny podmínky zadání (v taxaci »předem«) jsou ve vyhotoveném souboru kognitivních úkolů (v taxaci »potom«) zcela splněny.

V rámci diskuse je nutno sdělit, že při přípravě studentů v prezenčním studiu a při přípravě studujících v kombinovaném studiu, při přípravě v obou případech směřované ke kvalifikovanému výkonu práce středoškolských učitelů odborných předmětů autor pojednání používá taxaci »předem« ve cvičeních, v nichž každý kandidát učitelství má vyhotovit soubor kognitivních úkolů v rozsahu dvacet až třicet úkolů z aktuálního středoškolského odborného učiva. Taxaci »potom« pak autor pojednání používá v roli vedoucího závěrečné práce. Předmětem pozornosti studenta nebo studujícího v tomto případě je taxace oficiální středoškolská učebnice odborného předmětu, respektive taxace úkolů v učebnici obsažných a další činnosti na taxaci navazující.

ZÁVĚR

V tomto pojednání sledovaná aplikace poznatků o

kognitivních cílech výuky do formulací kognitivních úkolů výuky je příklad kondiciocentrického postupu možného jen ve třech ze šesti existujících stylů (i vysokoškolské) výuky, a to pouze v názorně slovním stylu, manuálně výrobním stylu a konvenčně (neproblémově) programovaném stylu. V sokratickém stylu výuky, v heuristickém stylu výuky a v problémově (nekonvenčně) programovaném stylu výuky aplikace poznatků z oblasti teorie kognitivních cílů výuky není možná. To proto, že kognitivní úkoly (kognitivní „úkolové úkoly“) se zásadně liší svou podstatou od kognitivních problémů (kognitivních „problémových úkolů“). Za „úkolový úkol“ (úkol) je totiž pokládána taková didaktická obtíž, k jejímuž vyřešení je vyučovanému předem znám algoritmus řešení, kdežto za „problémový úkol“ (problém) je přitom pokládána taková didaktická obtíž, k jejímuž vyřešení není vyučovanému předem znám algoritmus řešení. Až další modifikace původní taxonomie a taxace Blooma (navazující na revize Tollingerové, Andersona s Krahwohlem aj. autory) dospějí do exaktnější

ších podob, budou se moci používat v kondiciocentrických postupech pro potřeby všech šesti stylů výuky (tudiž i vysokoškolské výuky). I přes toto omezení je žádoucí ve větší míře než doposud zužítkovávat dosa-

vaní poznatky pedagogické teleologie v inovativní práci české základní a střední školy a rovněž i české vysoké školy.

SOUHRN

Pojednání má kondiciocentrickou povahu. Aplikují se v něm poznatky o kognitivních cílech výuky do formulací kognitivních úkolů výuky. Předkládá se v něm soubor 152 úkolů do výuky vysokoškolského předmětu PEDAGOGIKA. Při sestavování tohoto souboru v letech 2002 až 2005 se používaly postupy doporučované D. Tollingerovou. Dominantními úkoly souboru jsou úkoly taxonomické úrovně TÚ 3.6 (úkoly typu »hodnocení a pozorování«), kterých je 39 (18,31 %). Variabilita úkolů souboru přitom je 0,74 (74,07 %).

taxonomie kognitivních cílů, taxace kognitivních cílů, formulace kognitivních úkolů, taxace kognitivních úkolů, omezenosti taxace kognitivních obtíží

LITERATURA

- BYČKOVSKÝ, P., KOTÁSEK, J.: Nová teorie klasifikování kognitivních cílů ve vzdělávání: revize Bloomovy taxonomie. *Pedagogika*, 2004, roč. 54, č. 3, s. 227–242. ISSN 0031-3815.
- HUDECOVÁ, D.: Revize Bloomovy taxonomie edukačních cílů. *Pedagogika*, 2004, roč. 54, č. 3, s. 274–283. ISSN 0031-3815.
- MELEZINEK, A.: *Inženýrská pedagogika*. 2. vyd. Praha: ČVUT, 1994. 179 s. ISBN 80-01-01214-X.
- PRŮCHA, J.: Česká pedagogická věda v současnosti: Pokus o pozitivní reflexi stavu. *Pedagogika*, 2005, roč. 55, č. 3, s. 230–247. ISSN 0031-3815.
- ŠRÁMEK, R.: Diagnostika v environmentálním vzdělávání. *Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun.* 2000a, 48, č. 2, s. 103–109. ISSN 1211-8516.
- ŠRÁMEK, R.: K taxonomiím učebních úloh B. S. Bloom et al., D. Tollingerové a A. Malacha. In *Řízení osvojovacího procesu VII*. Vyškov: VVŠ PV, 1989, s. 120–125. B. ISBN.
- ŠRÁMEK, R.: Některé přístupy k výzkumu semifor-
málního a nonformálního vzdělávání s environmentálním obsahem. In *Zborník vedeckých prác z Medzinárodných vedeckých dní 2000, III*. Nitra: SPU, 2000b, s. 345–348. ISBN 80-7137-171-1.
- ŠRÁMEK, R.: *Pedagogika I*. 1. vyd. Brno: MZLU, 1999a. 190 s. ISBN 80-7157-414-7.
- ŠRÁMEK, R.: *Pedagogika I*. 1. vyd./1. dot. Brno: MZLU, 2001. 190 s. ISBN 80-7157-414-7.
- ŠRÁMEK, R.: Podíl učebních úloh učebnic zemědělských oborů na rozvoji tvořivosti žáků. In *Zborník z konference Súčasnosť a perspektívy rozvoja pôdohospodárskeho školstva*. Nitra: VŠP, 1993, s. 136–137. B. ISBN.
- ŠRÁMEK, R.: Učební úkoly a tvořivost žáků. In *Sociálně edukativní problémy mládeže a dospělých v reflexi pedagogické teorie a praxe. Sborník příspěvků ze 7. konference ČPdS*. Brno: ČPdS, 1999b, s. 161–162. ISBN 80-85615-81-9.
- TOLLINGEROVÁ, D.: Úvod do teorie a praxe programované výuky a výcviku. Studijní korespondenční kurs. *Odborná výchova*, 1969/1970 a 1970/1971, roč. 20 a 21, s. 1–96 a 119–120. B. ISBN.

Adresa

PaedDr. Rudolf Šrámek, CSc., Ústav humanitních věd, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika

